

Catálogo General de Incunables en Bibliotecas Españolas.

Madrid, Biblioteca Nacional, 1989, XL + 643 pp.

Catàleg de la Biblioteca «Lambert Mata» de Ripoll.

Barcelona, Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 1989. XVII + 524 pp.

**DE BIBLIOGRAFIA: DOS LLIBRES
QUE NO SÓN DE LECTURA CORRENT**

En ple 1989, quan tot just acabem de digerir les discussions sobre el sempre controvertit terme «cultura» que ens han vingut de la mà d'un Finkielkraut o un Lipovetsky, han aparegut –a l'empara de les respectives institucions– dues obres anacròniques i que interessin al Ripollès en mesures diferents.

El desfasament d'aquests dos anomenem-los textos en l'actual paradigma de síntesis i d'individualitats no és només pel tipus de treball –veritable positivisme taxonomista– sinó també pel retard històric amb què apareixen a la llum pública. Especialment si tenim en compte que obres de pretensions similars ja fa temps que han entrat en circulació: el catàleg de Polain per als incunables de Bèlgica, des de 1932; el de Goff per als de biblioteques americanes, des de 1964; el de Pellechet, a França, des de 1907.

El primer títol, *El Catálogo General de Incunables en Bibliotecas Españolas*, en dos volums –el darrer dels quals encara no m'ha arribat– pretén omplir un buit inexcusable: l'inventari dels llibres impresos abans de 1500 (o aquell mateix any) i conservats a l'Estat Espanyol, sota els auspicis de la Dirección General del Libro y Bibliotecas, Biblioteca Nacional, depenent del Ministerio de Cultura. Don Francisco García Graviotto, coordinador i director del projecte, explica en el pròleg de l'obra que l'inici del treball data de 1968, i la recol·lecta d'informació efectiva va començar el 1970. Ha plogut molt

des de llavors, però els canvis de clima –que han afectat fins i tot a les mateixes institucions– no han impedit arribar a computar 16.711 incunables, espargits per contrades ben diferents. Malgrat l'esforç ímprobe, titànic, de recollida i classificació de materials, no és possible de pensar que una obra d'aquest abast sigui perfecta en la seva primera edició.

Només amb el primer volum als dits, que descriu alfabèticament fins a MYSOL, BENEDICTUS (núm. 4039) –i, doncs, sense els índexs auxiliars hem pogut observar alguna anomalia en els exemplars ressenyats dels fons ripollesos. A Ripoll es compta amb dues biblioteques públiques que conserven incunables: la de l'Arxiu Museu Folklòric de Sant Pere (8 exemplars) i la Biblioteca Pública «Lambert Mata» (amb 12 de segurs, relligats en 10 volums), ambdues resseguides al *Catálogo*. A més, al museu del monestir de Sant Joan de les Abadesses exhibeixen un exemplar de *Biblia Latina* infòlio, amb tipus romans i caplletres ornades a mà, que bé podria tractar-se de la impresa pels praguencs Sweynheym i Pannartz a Roma el 1471. No ha estat reportada al *Catálogo* –possiblement a afegir al núm. 1005.

També cal afegir-hi, als núms. 2265 i 2268 –*Llibre dels Àngels i Llibre de les Dones*, respectivament, obres del gironí Francesc Eiximenis– el testimoni dels dos exemplars que, incomplets, es conserven a la Biblioteca «Lambert Mata» (Reg. 171 i 105).

D'altra banda, en el núm. 1227 se cita un exemplar del *De Primo Bello Punico*, de l'aretí Leonardo Bruni, imprès a Brèscia l'any 1498 per Jacobus Britannicus que no hem sabut trobar a l'Arxiu Museu de Sant Pere. No hi consta ni a l'antic inventari que va fer en el seu moment el Sr. Tomàs Raguer. Però cal recordar que hi existeix un manuscrit del segle XV que conté una traducció catalana d'aquesta obra (feta per Francesc Alegre el 1472), descrit i identificat per M.S. Gros a la *Revista de Girona* núm. 83, 1978, p. 193. Podria ser, doncs, que algun informant s'hagués confós o que el corresponsal traspapereés les fitxes.

En tot cas es tracta de petits detalls que, això sí, convé esmenar progressivament per acabar de convertir el *Catálogo* en l'eina útil i

fiable que pretén ser.

El segon dels títols que comentem se centra completament en una de les biblioteques «de comarques» amb un fons antic més ben proveït: el *Catàleg de la Biblioteca «Lambert Mata» de Ripoll*.

Es tracta de la descripció ordenada pel Servei de Biblioteques i del Patrimoni Bibliogràfic –depenent de la Direcció General del Patrimoni Cultural, de la Generalitat de Catalunya– dels llibres del llegat Mata, de propietat municipal. La història del llegat i del seu propietari, Lambert Mata i Sala, ens és recordada per Maria Porter en el seu *Resum històric*. I és llàstima que el report sigui tan sumari, perquè la vida i miracles del senyor Mata (i dels seus agents i parents) i les peripècies del propi llegat tenen moments tan rocambolescos que podrien ser assumpte de novel·la, amb la garantia que no seria pas avorrida.

No és moment d'entrar en la polèmica sobre la conveniència o el pecat de la centralització dels fons artístics i bibliogràfics: el fons Mata es conserva a Ripoll per unes raons particulars i força excepcionals (recordem només que un altre gran bibliòfil relacionat amb la comarca, Santiago Espona i Brunet, llegà la seva col·lecció a la Biblioteca Central –avui Biblioteca de Catalunya). I amb aquesta evidència és d'esperar que les institucions pertinents no cloguin el seu interès per aquest fons amb la publicació del *Catàleg*, que llavors vindria a ser-ne el monument funerari.

La publicació s'inscriu en el projecte de l'esmentat Servei de Biblioteques per donar a conèixer els fons antics existents a Catalunya, i forma el segon volum de la col·lecció (el primer va ser el de la Biblioteca de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona). Comprèn tots els impresos des del segle XV –incunables– fins al XVIII, inclusivament. En total doncs descriu 1702 exemplars, entre llibres i plecs solts –i encara pot aparèixer-ne algun altre.

La tasca d'Agustí Estrader i de Núria Fullà i Bohigas, amb la col·laboració de Maria Àngels Sanllehy i Sabi ha estat una empresa notable. L'esforç d'identificació, de descripció –feta d'acord amb l'ISBD(A)– i de catalogació ha estat enorme i fructífer al llarg dels mesos que ha durat el vaivé de material a Barcelona. L'obra es clou

amb uns apèndixs estadístics amb dades lingüístiques, geogràfiques i temàtiques; i els inevitables índexs, obtinguts per buidat informatitzat de les entrades.

Finalment, l'únic retret que es pot fer en aquestes dues grans obres (retret amical però ferm) és que tractant-se de textos bibliogràfics no hagin atès més al seu propi caràcter de llibres. Que no hagin estat una mica més bibliofíliques respecte al propi vehicle. Quan el culte al progrés sembla imposar en empreses d'aquesta mena un format «informàtic» (que en el futur en condicionarà fins i tot el suport: realment per a consultar les bases de dades no calen llibres), és de doldre que el paper no tingui una mica més de gràcia. Avui encara sembla de raó reivindicar l'efectivitat prop de l'elegància.

Jordi Mascarella i Rovira